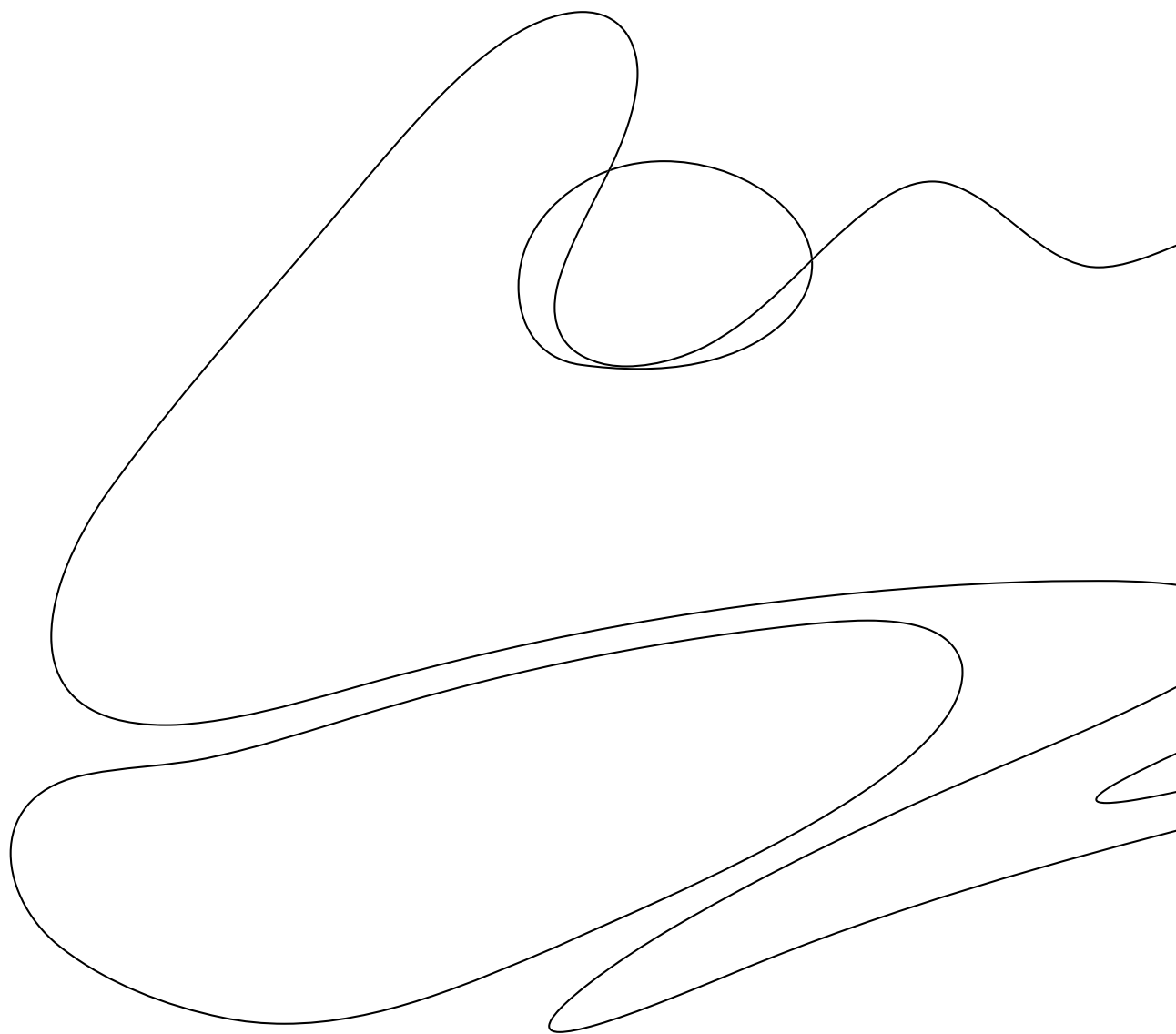

#2

HVIEZDOSLAVOV KUBÍN 70.

CELOŠTÁTNE KOLO 18. — 22. JÚN 2024,
MSKS, DOLNÝ KUBÍN

NÁRODNÉ
OSVETOVÉ
CENTRUM

Dolný
Kubín

BYŤ PLNE ODDANÝ TOMU, ČO ROBÍM

Veta, ktorá odznela v krátkom dokumentárnom filme z dielne Národného osvetového centra, 5 tvárí prednesu. Počas príhovorov na otvorení festivalu sme počuli o histórii Hviezdoslavovho Kubína, ale aj príhovor obrátený priamo k samotnému básnikovi. V jednej zo svojich básní opisuje Hviezdoslav rozhovor so svojou milovanou matkou, kde mu hovorí, aby sa nenazýval Slovákom, aby nepísal svoje básne v slovenčine – matka síce nerozumie, o čo ide, no sused ju varoval, že to môže byť nebezpečné.

Hviezdoslav sa nevrátil k písaniu poézie v maďarčine či nemčine. Byť plne oddaný tomu, čo robím. Slovo by malo byť slobodné – rovnako ako vták, za ktorým Hviezdoslav natahuje ruky.

*Text: Julka Oreská
Foto: Michal Lašut*

VELRYBIE PIESNE A MAČACIE PRIATEL'STVÁ

Text: Julka Oreská
Foto: Michal Lašut

Úplne prvé recitačné pásmo 70. ročníka Hviezdoslavovho Kubína sa nieslo v zvieracích témach. Stretli sme sa s niekoľkými myškami aj mačkami, putovali spoločne s medveďom pri jeho pátraní po človeku a dostali sme sa aj do morských vôd. Mladých recitátorov a recitátoriek som sa preto opýtala: Akým zvieratkom by si chcel/a byť?

Had! Určite had, lebo nemá nohy a môže sa len tak plaziť.
Eliška Samuhel', Košice

Ja by som bola delfín, lebo je to moje obľúbené zviera a môže žiť v mori.

Martina Kačénková, Smižany

Chcela by som byť škorpión, lebo je to aj moje znamenie podľa zverokruhu.

Thalia Král, Nitra

Chcel by som byť zajacom, pretože doma máme zajaca a boli by sme kamaráti.

Sebastián Páleš, Banská Bystrica

Ja by som chcela byť lev, pretože je silný a je to moje znamenie zverokruhu, tak sa s tým stotožňujem.

Alica Závodná, Nitra

Určite mačka, je to moje obľúbené zvieratko lebo sú také obrátne a elegantné. A skvele skáču.

Nina Novosadová, Trnava

Ja by som chcel byť tuleň, pretože mám rád vodu ako on, rád sa kúpem... A niekedy som aj taký lenivý ako on.

Matej Fabo, Veľký Biel

Tiež by som chcel byť lev. Je to dravé a rýchle zviera a mám ho veľmi rád.

Ondrej Košťál, Nové mesto nad Váhom

Ja by som veľmi chcela byť zajačikom, pretože stále robím mlynské kolá a neviem bez toho žiť!

Alžbeta Tokošová, Senica

KTO SOM A ČÍM BUDEM?

Druhá časť prednesov prvej kategórie sa tematicky dotýkala identity a premýšľania nad možnosťami, ktoré ponúka budúcnosť. Mladí recitátori a recitátorky prejavili vo zvolených textoch optimizmus pri myšlienkach na to, čo ich čaká a naplno si uvedomujú otvorený svet možností, ktoré majú k dispozícii.

Pýtali sme sa ich základnú otázku: Čím by si chcel/a v živote byť?

Ja herečka.
Alica Bendžalová, Levoča

Och, ja ešte vôbec neviem.
Ani som sa nad tým nejako veľmi nezamýšľala. Ale tiež asi herečka.
Karolína Kurčíková, Banská Bystrica

Hmmmmmmmm, asi tiež herečka.
Eva Kušnieriková, Ivanka pri Dunaji

My máme v rodine samé učiteľky, takže ja by som chcela byť napríklad učiteľka spevu, učiteľka divadla, alebo niečo podobné. Ale hlavne učiteľka...

Alebo spisovateľka!
Katarína Bielichová, Majcichov

Florbalista - mám tento šport veľmi rád!
Nikolas Vislocký, Stará Ľubovňa

Nó, to je veľmi ťažké - o tom je vlastne aj moja báseň. Je tu jednoducho priveľa možností,

často nad tým aj premýšľam, ale ešte som na nič neprišiel.
Lukáš Bobula, Liptovský Mikuláš

Ja by som chcel byť asi futbalista.
Adam Pražský, Vrbovce

HODNOTENIE DETSKÝCH RECITÁTOROV I. KATEGÓRIE

„POČKAJ, VTÁČIK, NEULEŤ!“

Text: Ingrid Zacharecová
Foto: Michal Lašut

Aj takto by som mohla parafrázovať začiatok prednesového maratónu, ktorý nás čaká, začali ho naši najmladší recitátori a naozaj pre nich je to ako hra s témou po-myselného vtáka voľnosti, slobody, tvorenia vlastného názoru, samostatného postoja.

Musím veľmi úprimne povedať, darilo sa im to, prekvapili a zaujali, samozrejme, potrebujú ešte pomocnú a vedúcu ruku svojich pedagógov, rodičov, veď aj na javisku po-myselne na nich dohliadal duch P. O. Hviezdoslava, ktorý poslal k nim svojho orla voľnosti, pravdy, spravodlivosti, hravosti, zoznámili sa sním a tento charakter pretavovali aj do svojich prednesov.

Následne sme v našom lektorskom tíme odčítali takto ich výpovede:

Thalia Kral, V. Klimáček: Muziky – prednes veľmi premyslene prepracovaný, objavný pre 1. kategóriu, interpretka hravo a originálne podala hru s rytmom, emóciami, náladou, svoje vystúpenie si veľmi užívala a veľmi energicky otvorila prehliadku.

Sebastián Páleš, M. Rúfus: Zlatá muzika – predstavil sa kultivovaný mladý muž, ktorý veľmi logicky a presne interpretoval predlohu, vytvoril komornú atmosféru, trochu príliš ponorený do vážnej atmosféry, ale v závere preletel úsmev, čo pozlátilo jeho prejav.

Eliška Samuhel', U. Schefflerová: Rozprávková myš – tak, ako predloha hovorí, rozprávková bola aj interpretka, veľmi dobrá rozprávačka, vie vykresľovať charaktery postáv, drží líniu dejovosti, udržiava diváka v napätí a výborne graduje dej.

Alžbeta Tokošová, G. Rodari: Nakreslená myš – ďalší zo série myšá-cích príbehov, ktorým bolo tiež pútavé prerozprávanie príbehu, recitátorka odvíjala zaujímavo charaktery postáv, voviedla nás do tajnej reči, použila veľmi presne a dobre mimoslovný prvok, nezrozumiteľný zvuk, ktorým presne a pútavo charakterizovala jenu z postáv, objavila pre ňu zaujímavú predlohu a zvukovým prvkom v prednese to veľmi dobre ozvláštnila.

Ondrej Košťál, T. S. Eliot: Ako osloviť mačku – „Ako teda osloviť mačku?“ kladiem si otázku. V tomto prípade sa to recitátorovi podarilo s publikom, oslovil premyslenou výstavbou pomerne náročnej predlohy, presne charakterizoval svet mačiek a svet odvekých protipólov mačiek, psov. Výborná komunikácia s publikom, suverénne vystupovanie, možno by bolo zaujímavé občas narušiť presnosť a odľahčiť prejav vlastným postojom.

Nina Novosadová, G. Rodari: Fialka na severnom póle – veľmi zaujímavá a aktuálna predloha, aj keď dielo vzniklo omnoho skôr, o problémy našej existencie v podaní malej recitátorky 1. kategórie. Prednes je veľmi chvályhodný, s filozofickým a veľmi múdрым prístupom podaný a veľmi zaujímavo interpretované sú aj lyrické pasáže textu. Posolstvo a pointa presne vygradovaná.

Alica Závodná, A. Geregušová: Veľryba Gréta – prednesy pokračovali v ďalšej ekologickej téme, predloha síce neposkytovala plasticitu a umeleckosť pre recitátorku, ale jej osobnosný vklad, múdrosť a schopnosti povýšili text a recitátorka presvedčivo priniesla posolstvo, s veľkou chuťou, entuziazmom, s presnosťou na dôrazy a členenie textu.

Martina Kačenková, M. Rúfus: Medveď a komár – v tomto prednese sa predstavila veľmi kultivovaná, hlbavá recitátorka, ktorá vie pracovať s filozofiou a múdrosťou textu, pekne si vybudovala dialogické pasáže, vytvorila atmosféru a priniesla na javisko pokoj a pohodu.

Matej Fabo, V. Klimáček: Zločin v šatníku – recitátor vážny, ba až by sa zdal bezúsmevný, ale jeho interpretácia vystihla veľmi presne iróniu, humor a ten spomínaný úsmev mal divák, čo bolo veľmi dobré a recitátor túto líniu držal veľmi presne až do konca svojho vystúpenia. Vytvoril veľmi dobrú atmosféru, pracoval presne s dôrazmi, obrazmi, charakterizoval jednotlivé postavy verne.

Nikolas Vislocký, V. Šefčík: Krídla – prednes veľmi kultivovaný a hlavne ako ušitý na mieru recitátora priniesol na javisko otázky, ktoré možno nemávajú deti v jeho veku, a predsa... Veľmi presvedčivo povedal, že majú svoje prežívanie, potrebujú sa už aj v takomto veku hľadať, čo sa aj recitátorovi podarilo, našiel veľmi dobrý motív, prirodzene, s presnosťou na dôraz, členenie. Povedal a my sme mu uverili.

Lukáš Bobul, D. Hevier: Veľké myšlienky malého človeka – predloha už veľmi známa, až by mal človek pocit, že neprinesie nič nové, a predsa, keď sa spojí intelekt, hĺbavosť a presvedčivý postoj recitátora a on sám je presvedčený, že je to naozaj jeho problém, výsledkom je úprimná, nefalšovaná výpoveď, ktorá zaujme a nedá sa jej čo vytknúť.

Adam Pražský, E. Janíková: Mne sa vždy musí niečo stať – a veru sa aj recitátorovi stalo, že zaujal, prerozprával príbeh veľmi autenticky, s ponorom do deja, prijal ho ako svoj vlastný /možno aj je jeho vlastný :)/, možno povedať, že sa rodí v recitátorovi ďalší s budúcnosťou veľmi nekonformných interpretov. Určite mu humorné karikatúry postáv nerobia problém.

Alica Bendžalová, T. Ol'gová: Agáta – prednes začínal slovami, že deti sú rôzne, áno aj pohľady na inakosť medzi nami sa rôznia, ale interpretka dala jasný signál a postoj, ktorý bol pre jej prednes charakteristický, presne vytvorila charakter hlavnej hrdinky, neprehrávala a je typom výborného recitátora, ktorý vie pracovať so slovom, dôrazom a dotvára veľmi dobre atmosféru, vtiahne divákov veľmi nenásilne do deja, kde sa potom všetci cítime dobre a čakáme, čo nám ponúkne.

Tereza Rešetárová, N. Tanská: S dievčiskom sa nehráme – ale recitátorka sa s nami hrala, veľmi dobre, vedela, čo chce prednesom povedať, presne tvorí dialógy, charakter postáv, možno by jej už svedčila hra so slovom, obrazom a predlohou, kde nájde svojich rovesníkov a bude hľadať témy aj trochu náročnejšie, lebo je to veľmi talentovaná, výrazná interpretka.

Katarína Bielichová, D. H. Šílanová: V divadle – veľmi plasticky podaná predloha, zámerne premyslene vybudovaná interpretácia, presná práca so slovom, ozvláštnenie spevom, ktorý nebol spevom, len imitáciou, ale pomohol v dokreslení charakteru jednej z hlavných postáv, ale chvályhodné bolo, že recitátorka udržala hranicu medzi prednesom a divadelným efektom. Kostýmovanie bolo tiež veľmi vhodne zvolené.

Karolína Kurčíková, R. Dahl: Týždňové skúšanie – pre túto interpretku mám určite charakteristiku, že išla od začiatku do konca jedným dychom, presne, vytvorila príbeh, autenticky, presvedčivo a presne mala vyčlenené charakter postáv, bez vyhrávania, bola presná a presvedčivá.

Eva Kušnieriková, D. Hevier: Výber zo zbierky Tak takéto básne pre deti píše Hevier – áno autor píše a musí sa stretnúť s ním aj výborný interpret, čo sa v tomto prípade udialo, recitátorka prišla s jasnou výpoveďou pre dospelých, našla sa v polohe rebelky, ale veľmi presne vyjadrila svoj postoj, bez zbytočných emócií. Pracovala presne s dôrazom, temporytmom a výpoveď veľmi presne gradovala, v závere odznelo jasné posolstvo, zanechala na javisku hodenú rukavicu pre II. kategóriu.

Za výrazné stvárnenie atmosféry na javisku a zážitok z prednesov vtesnaný do svojráznej myšlienky patrí určite poďakovanie aj režisérke programu Judite Sadílekovej. Veľmi pomohlo našim najmenším toto režijné vedenie, vynikli ich prednesy, nestratili sa na javisku a všetci spolu si to veľmi užívali, ako aj my v hľadisku sme všetkým vďační za úžasný, jedinečný zážitok.

POSTREHY Z HODOTENIA I. KATEGÓRIE

LEPŠIE AKO TEN FILM BY SME VÁM TO NEPOVEDALI

Text: Julka Oreská

Vo filme 5 tvárí prednesu odznelo veľa skvelých rád, odporúčaní aj základov umeleckého prednesu. Samotné porotkyne prvej kategórie priznali, že je veľká škoda, že nebude film premietaný pred každou kategóriou na celoštátnom kole Hviezdoslavovho Kubína – čo môžu účastníci a účastníčky, ktorým sa do rúk dostane toto vydanie festivalového denníka brať ako vreľé odporúčanie, aby si tento krátky film pozreli.

Porota: A ako sa cítiš ty? Bola si spokojná so svojím prednesom?

Recitátorka: Áno, som celkom spokojná. (otočí sa na p. Šiškovú) A ty?

Porota: Ty si si tak dokázala pritiahnúť oči divákov, všetky oči boli na tebe. Cítila si to? Videla si to?

Účastníčka: Ja som videla iba porotu.

Porotkyňa: Ja by som si tam v tej pasáži pokojne dovolila byť viac škodoradostná. Zaslúžia si to!

DDS DETI THÁLIE, ZUŠ HLOHOVEC

V. KLIMÁČEK: NOHY

RÉŽIA: BRIAN BRESTOVANSKÝ

Text: Dušan Jablonský

Foto: Michal Lašut

Prečo ste siahli práve po Klimáčekových textoch?

Poznal som ho ako autora a vynikajúceho dramatika už skôr, ale jedna z mojich šikovných mamičiek mojich detí prišla za mnou, ako taká pravá dramaturgička, s knihou Noha k nohe a veľmi sa mi na tej knihe zapáčilo, že jeden motív je krásne previazaný s jednotlivými poetickými či prozaickými textami. Z nich som potom vybral ústrednú tému nôh a stôp a všetkého, čo nás obklopuje.

Pridržíť sa teda aj ja tohto motívu opýtam sa: Ako vás viedli nohy k stvárneniu inscenácie? Stáli ste dlho na hlinených nohách, alebo sa vám podarilo rýchlo nájsť pevnú pôdu pod nohami?

Myslím, že deti stáli najpevnejšie na nohách a na javisku práve dnes. Ale už od začiatku tvorby, od začiatku celého toho procesu to bolo naozaj oslobodzujúce, pretože nohy nás viedli k fajn nápadom a nemuseli sme sa vôbec zapodievať rekvizitami, ktoré by boli spájajúcim prvkom, využívali sme naozaj len svoje telo, a potom sme sa snažili len pre doplnenie atmosféry pridať do kostýmu pre ozvláštnenie nejaký tajuplný motív, nejakú metaforu, ktorú deti nosili na sebe a nejakú ich nepriamo definovala.

Nájdeme na tvorivej cestičke k inscenácii medzi vašimi stopami aj odtlačky nožičiek detí?

Samozrejme, že aj deti prinášali nápady. Ja naznačím smer, respektíve spôsob, ako by sa to dalo stvárniť, a deti sa už potom svojím prejavom musia samé s tým vyhrať. A musím ich pochváliť, pretože prišli naozaj s veľkým kopcom nápadov a inšpirácií.

VŠETKY NOHY SVETA – SPOJTE SA!

Text: Katka Hitzingerová

Každý z nás má nielen originálnu DNA, ale aj dúhovku a odtlačok prsta. V podstate je úplne fantastické, že sme všetci iní. Stretávať rovnakých ľudí, napríklad s rovnakými, nohami môže byť nielen nuda a stereotyp, ale aj akási uniformita. Veď ani tie ovečky v stáde nie sú rovnaké. A keď sme už spomenuli tie nohy... Tak tie sú naozaj všelijaké. Vedia to aj deti Thálie zo Základnej umeleckej školy v Hlohovci. Na Hviezdoslavov Kubín nám vďaka poézii Villiama Klimáčka priniesli tému „inakosti“, ktorá sa nemá vyčleňovať zo spoločnosti, ale integrovať, pretože inak zostaneme každý vo svojej bubline. My sa však vzájomne potrebujeme. Potrebujeme kráčať spoločne. Napríklad aj v rôznorodých farebných ponožkách alebo tričkách s rôznymi symbolmi. Ale najmä s tými nohami. Dramaturgia inscenácie „Nohy“ sa členila na dve roviny, ktoré sa v niektorých obrazoch neprepájali. Nielen v textovej koláži, ale aj v inscenačnej (javiskovej) rovine. Od obrazu s obrusovými obrazmi sa inscenácia uberá už len k vode a k stopám. Končí síce pri rôznorodých nohách, ale stred inscenácie pôsobí vytrhnuté. Súbor nevyužíval žiadnu scénografiu, čo obnáša obrovský potenciál pre tvorivosť s výrazovými prostriedkami interpretátorov. Tie niekedy skĺzali k povrchnej štylizácii (plač) alebo pri imaginárnych gestách k neukončeným dotvoreniam. Časté ilustrovanie slovných spojení pôsobilo mechanicky. Okrem scény s Archimedovým zákonom, ktorý bol vymyslený nielen tvorivo v priestore, ale aj v práci s melodikou hlasu a rytmom verša. Chodenie po rukách? Áno, aj to je možné. Ale neviem, prečo by sa do toho deti Thálie púšťali? Každopádne to znie naozaj zaujímavo.

*Aký ohyb majú nohy?
Do O, do X majú mnohí,
ale pohyb, ten je strohý.
Tak pritlačte na ostrohy!*

Jarko

DS TRMA-VRMA, SPOJENÁ ŠKOLA NA LETNEJ UL., POPRAD

EVA LUKA: BRUTÁLNIČKY
RÉŽIA: ALENA VÁRADYOVÁ

Text: Dušan Jablonský
Foto: Michal Lašut

Čím Vás zaujali tieto hravé básne Evy Luky?

Práve tým, že sú také nonsensové, aké sú, a že cez tieto básničky sa mi celkom podarilo (aspoň dúfam) presvedčiť deti, že poézia nemusí mať zjavný zmysel, alebo že v nej nemusíme ten zmysel nájsť na prvú dobrú a že sa oplatí ho hľadať, pretože on tam niekde ukrytý je. To bol asi hlavný dôvod, prečo práve Brutálničky. Ten druhý bol, že táto skupina je naozaj brutálna a vzťahy v nej boli extrémne brutálne. Takže sa tak nejako zišiel text a skupinová energia a navzájom sa to prepojilo.

Tú energiu bolo z predstavenia cítiť a výkon súboru na mňa pôsobil kompaktné a jednoliato. Ako sa dá takéto „klbko bích“ ukočirovať, aby bol výsledok takýto?

Veľmi ťažko. Po každej skúške som mala pocit, že som vyšla z bane. Ale už sa to trochu zlepšuje. Bol to však naozaj náročný čas, keď vznikalo toto maličké dielko, pretože spočiatku si chcel každý presadiť to svoje, ísť niekam inam a robiť niečo iné. Postupne však pochopili, že ak sa predsa len trochu zoskupia, že to zrazu začne fungovať. Veľmi ich motivovalo, že ich porota na nižších kolách posunula ďalej, čo vôbec nečakali a boli veľmi prekvapení, že „takúto blbosť môže niekto oceniť“.

O to ľahšie sa vám asi bude pracovať v budúcnosti. Máte už niekde v hlúbke mysle nápad, čo s týmto kolektívom ďalej?

Predpokladám, že táto skupinka sa v tejto zostave udrží a možno ešte niekoho priberieme, pretože nejakí kamaráti sa chcú ešte „dolepiť“, ale ešte neviem, s čím budeme pracovať na budúci rok. Či sa opäť pustíme do nejakej poézie, alebo si vyberieme niečo iné. Rozhodneme sa na začiatku nového školského roka, pretože deti prídu po prázdninách s novými skúsenosťami, mnohí v nových životných situáciách a podľa toho sa tie témy vždy postupne nejako vyvíjajú alebo vyvrú z vnútra tej skupiny. Takže až v septembri-októbri vyberieme témy. Oni sú najmladší zo štyroch skupín u nás v ZUŠ-ke, tak sa asi ešte povenujeme poézii, pretože je dobrým odrazovým mostíkom k tomu ďalšiemu a veľa sa pri nej dokázali naučiť.

KEĎ CESTA JE CIEĽ

Text: Alena W. Lelková

Inscenácia Brutálničky najmladších členov popradského súboru Trma-vrma nám dala nahliadnuť do kuchyne Aleny Varádyovej pri jej práci s deťmi, ktoré len začínajú zbierať skúsenosti s prácou na javiskovom tvare. Nonsensová predloha Evy Luky o tom, na čo všetko sa dokážeme vyhovoriť, keď sa nám nechce ísť do školy, provokuje detskú fantáziu a kladie pred ne výzvy, ako sa s textom popasovať, aby to, čo je pomenované v básni nejasne, obrazne, metaforicky, bláznivo, a pre každého môže niesť iný význam, bolo pretavené do čitateľnej spoločnej výpovede, situácie, obrazu, ktoré budú zrozumiteľné aj divákovi.

Skúsená režisérka provokuje deti k viac či menej originálnym riešeniam, učí ich prezentovať emócie rôznorodými spôsobmi a poskytuje priestor všetkým deťom zhmotniť na javisku svoje svojbytné ja. Deti výborne vnímajú silu zboru a jeho dynamiku, pracujú s jeho energiou voči vyčlenenému jednotlivcovi, prestupujú z roly do roly ľahko a samozrejme. Jedinou javiskovou rekvizitou je kus pružnej priesvitnej plastovej rúry v dĺžke rukáva, ktorý si deti na začiatku inscenácie zvliečú z ruky (priznám sa, že v tomto momente som neporozumela, čo znamená a odkiaľ sa na ruky deťom dostala) a potom ho s rôznou mierou tvorivosti premieňajú podľa obsahu a rytmu básne.

Inscenácia má dobrú energiu, často aj humor, deti očividne bavia a na viacerých miestach príjemne prekvapí originálnymi vizuálnymi riešeniami. Čítam ju ako dobrú cestu naučiť deti pracovať s poetickým textom a dopracovať sa vo veľkom rôznorodom kolektíve k spoločnému tvaru. Cesta sa stala cieľom.

A ja sa už veľmi teším aj na náročnejšie ciele, čím vôbec nechcem spochybniť význam doteraz prejdenej cesty... :-)

**Tak som ráno hútal:
prečo som mal kruté sníčky?
Jasné! Pretože som čútal
(čul aj čítal) Brutál-
ničky!**

Jarko

PREHLIADKA A SÚŤAŽ RECITAČNÝCH
KOLEKTÍVOV A DIVADIEL POÉZIE DETÍ,
MLÁDEŽE A DOSPELÝCH

DDS SOVÍČATÁ, ZŠ S MŠ M. HELLA, ŠTIAVNICKÉ BANE

K. J. ERBEN: POLUDNICE

RÉŽIA: ANNA PATAKY

Text: Dušan Jablonský

Foto: Michal Lašut

Po minulých detsky hravých inscenáciách ste sa vrhli na náročnejšiu a vážnejšiu tému. Prečo ste sa tak rozhodli?

Pretože deti rastú. Dievčatá už sú staršie, a preto nemôžeme donekonečna hrať iba vankúšikové divadlá.

Vybrali ste si Erbenovu Poludnicu. Oslovovala táto stará balada dnešné mladé dievčatá? Našli si tam svoje témy?

Zo začiatku vôbec nie. Až potom, ako som im vysvetľovala, o čom to vlastne je. Dievčatá sú zväčša šiestačky, takže ešte vôbec nevedeli, čo vôbec balada je. Preto sme si najprv museli vysvetliť tento pojem a čo obnáša. Tie staršie aspoň trochu vedeli, že sa v nej stupňuje dej a nakoniec končí tragicky. No a potom sme pri tomto našom počatí vychádzali z jednej českej definície Poludnice, ktorá ju nepopisuje len ako starú ženu, ale naopak dievča, ktoré má 12 rokov a zjavuje sa s bičom na pravé poludnie. To ju spájalo s našimi dievčatami, nie stará pomstychtivá žena, ale dievča ktoré zomrelo skôr, ako sa mohlo vydať a mať deti, a preto po nich túži. Je teda vekovo blízka našim dievčatám, z toho sme vychádzali a potom to už začalo dávať nejaký zmysel, celá tá práca.

Trochu si naznačila inscenačný kľúč, ale predsa len: ako sa rodila táto vaša podoba inscenácie?

Ťažko. Zo začiatku sme síce vedeli, či tušili, čo chceme robiť, ale tie obrazy k nám prišli rôznymi cestami. Veľmi mi pomohli aj deti. Dievčatá už samé cítili, čo funguje a čo, naopak, nie a tak sme to spoločnými silami dopracovali až sem.

SOVÍČATÁ V ŽIARE ERBENOVHO POLUDNIA

Text: Karol Horváth

Ako malé záhorácke dieťa ma moja veľká záhorácka mama strašila, že ak nebudem dobrý, príde si po mňa „klakanica“. Vystopovateľný

úspech s tým nemala, pretože vtedy som si myslel, že „klakanica“ musí byť nejaká záhorácka verzia klokana. Asi to mala skúsiť s poludnicou. Démonická bytosť spojená s pravým poludním, to by bol (a stále je) pre mňa výrazne iný tah na bránku. Všetky farby sveta sú z príliš veľkého množstva svetla vyblednuté a bytosť, vynárajúca sa z oslepujúcej žiary, má výrazne iný level desivosti, než nejaký klokán.

A je tu ďalší silný aspekt, nahrávajúci hororovej atmosfére Erbenovej básne – nebezpečenstvá vychádzajúce z reálneho i nereálneho sveta sú spájané skôr s nocou a tmou. Nie sme zvyknutí na to, že najväčšia hrôza môže prísť vtedy, keď je najlepšie vidno a slnko nám visí takmer rovno nad hlavami.

Inscenačný tím zo Štiavnických Baní v prvom rade Erbenovu baladu poctivo analyzoval a z v podstate jednoduchého príbehu, ktorý by sme dnes pokojne mohli označiť ako nie veľmi vzdialeného príbuzného urbánnych legiend, dokázal vyťažiť miestami silný, miestami menej silný javiskový tvar.

Tam, kde sa funkčne spojil rytmus balady s rytimizovaným pohybom a slovom, bola Poludnica v interpretácii Sovícat až magická. Farba jednoduchých kostýmov a ešte jednoduchšie a statické, ale o to účinnejšie svietenie veľmi efektne podčiarkovali hrôzostrašnosť čoraz desivejšej atmosféry poludnia. Takisto práca s rekvizitami, ktoré prechádzali viacerými premenami a podľa potreby boli znakmi, symbolmi alebo metaforami, bola kvalitná. Spolu s veľmi sympatickým kolektívnym výkonom evidentne talentovaného súboru všetko spelo k desivému finále Erbenovej balady.

Škoda, že inak veľmi zaujímavá a vo viacerých ohľadoch inšpiratívna inscenácia trpela na prílišné fragmentovanie textu. Tak sa stalo, že prílišnou snahou bola úplne zbytočne prerušovaný kvalitne vybudovaný pocit plíživej hrôzy.

Ale inak ďakujem za príjemné zimomriavky.

*Pomaly, vlašne kráča poludnica,
a šepká, že je už-už za dverami,
keď mama kladie hrniec na žeravé líca
sporáka, muž už vie, že zasa budú sami.*

Jarko

POSTREHY Z HODNOTENIA DETSKÝCH RECITAČNÝCH KOLEKTÍVOV A DIVADIEL POÉZIE (DDS DETI THÁLIE, DS TRMA-VRMA, DDS SOVÍČATÁ)

Karol D. Horvát (KDH): Môžete sa nás pýtať, rozporovať, čokoľvek. Upozorňujem však, že na výslednom hodnotení to aj tak nič nezmení.

Katka Hitzingerová (KH): Ja mám na starosti nohy...

KH: Keď budem hovoriť španielsky, tak ma upozornite, ja sa potom prepnem do slovenčiny...

KDH: Ak naskočíme na rytmus básne a začne to fungovať, dostaneme sa akoby do iného sveta.

KDH: Mám také prirovnanie o koňovi a jazdcovi. Hlavná je báseň. Interpret je, akoby, koňom, ktorý na svojom chrbte nesie jazdca – báseň.

KDH: Ak ju berieme poctivo, tak dobrá poézia nám dovolí si ju vykladať rôzne, môžeme od nej odbehnúť na kilometre v obraznosti, v budovaní znakov, symbolov a metafor na javisku a stále to bude tá istá báseň.

Brian Brestovanský: Ja som taký lenivý režisér. :)

KDH: Mám veľký obdiv k tomu, čo robíte z deťmi. Ja som v tomto roku robil s detským súborom po vyše 20-tich rokoch a poviem vám – nikdy viac.

Alena Weisel Lelková (AWL): Kládla som si otázku, či len tá cesta má byť cieľom.

Alena Váradyová (AV): Táto inscenácia vznikla ako terapeutické dielo.

AV: Hľadala som rekvizitu, ktorá je trvácna, pretože oni zdemolujú všetko. :)

KDH: Je to letný čas, slnko pečie tak, že vyblednú farby, všetko má taký zvláštny opar a na Záhorí, odkiaľ pochádzam, muchy za letu zaspávajú.

KDH: Včera večer sme sa rozprávali o demencii a ja sa teším, že som si to zapamätal.

KDH: Vždy špekulujte, čím novým by ste prekvapili... Divákov netreba, tí vás majú radi aj tak, ale porotu.

AWL: Áno, pre nás (porotu) to robte... :) :)

DS ATĎ, ZUŠ Z. S. PARÁKOVEJ ŽIAR NAD HRONOM

JANKO KRÁL' - KRÍŽ A ČIAPKA

RÉŽIA: PETER LUPTOVSKÝ

Text: Jarko Broz
Foto: Michal Lašut

HOVORÍME S PETROM LUPTOVSKÝM REŽISÉROM DIVADELNÉHO SÚBORU ATĎ.

Odkedy pracuješ s týmto súborom?

Asi šiesty rok, ale robím aj v Kremnici, keďže naše mestá sú blízko a veľa učiteľov z Kremnice je v Žiari, veľa Žiarčanov je v Kremnici, a tak si takto vypomáhame... Takže šesť rokov v kuse je to teraz, ale predtým som tam tiež občas robil.

Išiel som na predstavenie celkom nepripravený ako čistý, informáciami nedotknutý divák... Po pár minútach mi napadla vtipná replika z jednej dávnej inscenácie Blaha Uhlára: Čo ste sa zbláznilí, pohybové divadlo, keď idú do módy konverzačky? Prečo takýto verbálny minimalizmus v divadle poézie?

Chceli sme si vyskúšať niečo iné. To bol taký hlavný podnet, ako to vždy býva v septembri, sadneme si: a čo ideme robiť? A hrnú sa nápady typu: ja neviem... Ale neskôr aj niečo lepšie a ďalší a ďalší nápad. Tak nejako prišlo k tomu, že poďme si vyskúšať niečo iba cez pohyb a emóciu. Nebol v tom nejaký jasný a dopredu určený zámer robiť v prvom rade Kríž a čiapku. Najprv pohyb a emócia, niečo, čo sme ešte nerobili, a až potom sa hľadali nejaké témy a napokon sme našli text, ktorý je notoricky známy príbeh, balada. Aj to bola výzva, ako to urobiť.

Všimol som si na konci taký zvláštny interpretačný posun...

že nebola v tej balade potrestaná len hlavná postava, ale aj celá tá partia? Áno to je možno taký dramaturgický posun, že sme potrestali všetkých.

Je náročné urobiť inscenáciu, ktorá je v podstate bez slov, tak, aby bola dostatočne zrozumiteľná a zároveň zaujímavá. S čím ste sa najviac trápili?

Začali sme nacvičovať a keď sme si prečítali párkrát tú baladu, zrazu strach v očiach... Zrazu si vôbec nevedeli predstaviť, ako to ideme robiť. Povedal som, poďme, skúsime to, chceli ste to... No a hľadali sme. Čo bolo najťažšie? Vyrozprávať ten príbeh prostredníctvom pohybu, pohyb prostredníctvom detailu, detailu ruky, oka, pohľadu, možno správneho načasovania, aby divákovi bolo jasné, či sám niekto na niekoho hnevá, či sa niekto niekoho bojí, či niekto

má niekoho rád... A zmestiť to všetko do 30 minút. Museli sme sa popasovať s tým, ako slovo pretaviť do pohybu, pretože hercovi slovo, samozrejme, pomáha na javisku. Vie slovom lepšie intonačne uchopiť emóciu. Keď to musí robiť len mimikou, gestom, pohľadom, tie možnosti sú výrazovo trochu oklieštené.

Inscenáciu si sledoval len z režisérskej kabínky, napriek tomu, ako sa vám dnes hralo?

Nemal som zlý pocit, na jednej strane sa teším, že je bohatší svetelný park, ale na druhej strane sú to tie moderné svetlá, s ktorými sa nedá nejako divadelne čarovať. Dopadlo to v rámci možností. Ku koncu školského toho času nie je veľa, navyše sme prišli o niektorých hercov, ktorí sú na nejakej robotickkej súťaži, ktorá má, bohužiaľ, prednosť aj pred HK...

KOMUNITA, KTORÁ NESIE SVOJ PODIEL VINY

Text: Iveta Dítte Jurčová

Divadelný súbor ATĎ siahol po klasickom texte – balade Janka Kráľa Kríž a čiapka. Režisérovi Petrovi Luptovskému je veľmi blízky jazyk pohybového a fyzického divadla. Rozhodol sa inscenovať poéziu bez hovoreného textu, ten odznieva iba v jednej situácii ako reprodukováný zmodulovaný hlas, na umocnenie pocitu strachu a hrôzy, keď sa prihovára mŕtvym a žiada naspäť to, čo mu bolo odobraté.

Oproti pôvodnému textu sa režisér s hercami zameriava na výklad postavy hlavnej hrdinky – Marišky. Kým Janko Kráľ si vystačí s pomenovaním čudnosti, streštenosti, pojašenosti ako stavu, Peter Luptovský so svojím mladým kolektívom pátra po tom, prečo je hrdinka schopná vykonať čin, ktorým porušuje, prekračuje morálne pravidlá.

Vidíme sugestívne príchody postáv z tmy, veľmi dobre organizované choreografie konaní a interakcií postáv. Sledujeme pomerne dlhú expozíciu hier a trávenia času mládeže, vychádzajúcich z minulosti – ľudový tanec, pitie z plechových hrnčiekov, karty, hra na slepú babu, rôzne doťahovania, prekárania atď. V jednej chvíli sa rozdeľuje dlhý stôl na dva oproti sebe stojace stoly, z jednej skupiny sa stávajú skupinky, hlavnú hrdinku neprijíma nikto. Najsilnejší moment inscenácie je situácia, keď hlavná hrdinka zostáva sama na stole a my sme svedkami výbuchu agresivity a zlosti, ktorá vzniká zo smútku a bolesti z vylúčenia. Bolesť sa stáva poznačením hrdinky, znakom, ktorý sa transformuje prostredníctvom pohybu do akéhosi pokrivenia, deformovania nielen fyzického. Táto situácia je výnimočná z niekoľkých dôvodov – dáva nám možnosť pochopiť amorálny čin, hovorí nám o zodpovednosti ostatných smerom k postave a k jej konaniu a zasahuje nás emočne, pretože nám pripomína našu súčasnosť a exponované problémy so šikanou, inakosťou, ostrakizovaním. Je veľká škoda, že sa inscenátorom nepodarilo takýchto situácií priniesť viac. Prospešné by bolo hľadať a podporovať dramaturgické linky, strážiť silné idey a doporučne ich vyvažovať. Je na škodu, že mnohé situácie sú ilustratívne, vidíme estetické obrazy (Luptovský si na ich vyjadrenie postačí s minimálnymi prostriedkami – poddimenzované svietenie, dobre vybratá

hudba, presnosť gest...), ktoré však nie sú ideovo dostatočne sýte. Z tohto uhla pohľadu najviac trčia situácie, ako napríklad – nahovárание skupiny, aby dievča išlo na cintorín, alebo situácie s mŕtvym a dievčaťom. Celkovo inscenácia stráca dych v druhej časti, práve keď máme vnímať jej baladickú rovinu. Predpokladám, že je to tým, že kolektívu práve táto „rozprávkovosť“ nie je blízka, nevedia si s ňou poradiť inak, ako ilustráciou situácie nad hrobom.

Súčasnému divákovi tiež nestačí vnímať „duchárske historky“, ale potreboval by jednoznačný výklad toho, kto je ten duch, ktorý sa ozýva a prečo prekračovanie pravidiel môže znamenať rozpad osobnosti a priniesť smrť. Smrť v závere inscenácie je interpretovaná prostredníctvom výtvarných znakov – vyzliekanie z vrchných odevov, prach, rozfúkaný od mŕtveho a tanec, ktorý pripomína zombie. Neumiera len hlavná hrdinka, ale celá spoločnosť, komunita, ktorá nesie svoj podiel viny.

Na záver by som chcela vyzdvihnúť veľmi dobre herecky disponovaný súbor, talent hlavnej predstaviteľky Lucie Dekýšovej a neúnavnú a poctivú divadelnú prácu Petra Luptovského a Natálie Novotnej.

*So slovami je vždy veľký kríž,
aj keď sú pod čapicou skryté.
Čo nepočuješ, aspoň uvidíš.
Keď ste už mŕtvi, tak sa polepšíte?*

Jarko

DS BEBČINA, ZÁKLADNÁ UMELECKÁ ŠKOLA ŠTEFANA BALÁŽA, NOVÁ DUBNICA

SVETLANA ALEXIJEVIČ – DED
RÉŽIA: MIRIAM MARTINÁKOVÁ

Text: Alfréd Tóth
Foto: Michal Lašut

Prečo ste sa rozhodli vybrať Svetlanu Alexijevič pre javiskové stvárnenie?

Miriám Martináková: Lebo toto je mimoriadne inteligentná a sčítaná skupina. Mali sme veľký problém s dramaturgiou, čo vlastne hrať, a jedna poviedka od Svetlany Alexijevič mi bola odporúčaná, a tak ma tá celá kniha zožrala, že sme naozaj čerpali z tých všetkých poviedok, že som to celé prečítala, hoci to bolo veľmi hrubé. Veľa sme sa o tom rozprávali a oni si zaslúžia takú bohatú tému, že im aj niečo dá, pretože to sú veľmi inteligentní ľudia a nezoberú hocičo.

Kebyže vám poviem, že vám zožením XV ľudí do predstavenia. Koľkých by ste si ich želali?

M. M.: Môj zlatý, ty vieš, aké ja mám skupiny? (Smiech)
Neviem.

M. M.: Aj dvadsaťštyri.

Aj viac?

M. M.: Ja ti urobím aj s pädesiatimi. Na konci si to hodím, ale dobre. (Smiech)

Pamätáte si na nejaký moment, ktorý vám utkvel počas skúšania v pamäti?
(Smiech)

Herec zo súboru: Bujarrrrýýýýý.

(Herci sa dohadujú na tom, kto to vysvetlí)

Herec zo súboru: No v scenári bolo, ako recitoval básničku s R a mali sme tam takú poznámku, že mali sme tleskať – bujarý potlesk. A on to počas tej skúšky prečítal ako súčasť básničky

M. M.: To mala byť ako poznámka pod čiarou, že majú bujaro tleskať a on si myslel, že je to bujarrrrrrý potlesk.
(Smiech)

M. M.: A ešte sa stalo také, že pred predstavením tohto divadla, čo sa nikdy nestávalo, zháňaš ľudí, pretože všetci sú na záchode.
(Smiech)

M. M.: Museli si odťažieť od tej témy.

Ako vyzerala práca so žiakmi pri tejto téme?

Ako ste k nej pristupovali?

M. M.: Toto bolo tak na rýchlo. Veľmi robené narýchlo, pretože my sme robili takú inú inscenáciu, robili sme pre deti a toto bolo veľmi narýchlo. Ved' neviem, vy povedzte, ako to prebiehalo
Herec zo súboru: Dva týždne.

M. M.: To bolo... ale však toto tam nepíš!

Erik J. Groch napísal uznávanú knihu pre deti za sedem dní.

M. M.: Vidíš a my za dva týždne, ale nie. Naozaj sa intenzívnejšie robilo, lebo toto je skupina buď sa robí naozaj intenzívne, alebo si polavíš. To je taká extrémistická skupina. O tomto sme sa rozprávali, hľadali sme významy a museli sme si vysvetliť tú poviedku a vzťahy tej doby, pretože pre nich je to niečo nové.

Čo by ste zaželeli k sedemdesiatinám HK?

R: Aby ďalej spájaj ľudí ako spája. Stretneš sa tu s ľuďmi, ktorých vlastne stretávaš len na Kubíne.

SVETLANA ALEXIJEVIČ V ZREDUKOVANOM ŠATE...

Text: Miron Pukan

Disponovaní mládežníci divadelného súboru Bebčina spolu s režisérkou Kristínou Karabovou sa v tomto prípade podujali na neľahkú úlohu – z kvanta textu rozsiahlej reportážnej knihy *Časy zo second handu* s podtitulom *Koniec červeného človeka* známej bieloruskej spisovateľky, nobelistiky Svetlany Alexijevič vydestilovať tie motívy, ktoré by tvorili bazálnu sujetovú inscenačnú líniu rozvíjajúcu rozličné podoby vojnovnej mašinérie (i jej nemilosrdných militaristických praktík) často drásavo vstupujúcej do osudov viacerých ľudských subjektov (v minulosti i dnes).

Tým, že divadelný scenár tvorcovia kreovali predovšetkým na princípe striedania monologických výpovedí s kolektívnymi, neraz až chóricky tvarovanými pasážami, prerývanými reminiscenčnými skokmi, v rámci celku inscenačného tvaru zarámčovaného detskými riekankami, predurčili aj jeho samotný charakter, poetiku i estetiku, ktorá pozvoľna podľahla istej monotónnosti. Zdá sa, že sa samotné textové východisko (zredukované na minimum, bez dôslednejšieho rešpektovania „polyfónnosti literárneho textu“ a jeho intertextuálnych odkazov) stalo do istej miery aj „determinantom“ výberu výrazových prostriedkov mladých interpretov, dramaturgicko-režijného prístupu tvorcov. Tí vsadili na zväčša už overené divadelné postupy blízke viac kategórii detských recitačných kolektívov než divadlu poézie, čím sa aj ich inscenačná výpoveď oslabila a sploštila, pôsobila chvíľami trochu ako divadlo „a la téza“. Absentovala tu väčšia variabilita i kontrastnosť výrazu, odstup od prezentovanej témy cez hlbšie rozvíjaný ľudský princíp, bohatšie tvarované komické výstupy so scudzenými, možno aj

civilnejšími polohami, ktoré by na pozadí závažnosti, aktuálnosti, a teda nadčasovosti témy manipulácie, zupáctva atď. boli intenzívnym dramatickým náprotivkom k introspektívnym poryvom jedinečnosti a krehkosti ľudskej osobnosti. Preto aj tie dramatické kľúčové pasáže, ktoré by mohli vnieť do tohto tvaru inú zážitkovosť, z(a)mraziť diváka či vyvolať v ňom možno katarzný smiech cez slzy, ostali v takmer tej istej tonalite ako väčšina budovaných divadelných obrazov spomínanej inscenácie jej aktérmi. Škoda, keďže ich interpretačný potenciál aj vo využití animácie drobných plastových figúrok (pars pro toto ako demonštrácia sily vojska, armády, ale aj ako hravý detský svet v intenciách repliky „všetci chlapi sa hrajú na vojnu“) nadobudol viac ilustračný než obrazný charakter, navyše, s didakticky vyznievajúcim záverom „Treba veľa tmy, aby ľudom začalo svitať“. Napriek tomu disponovanosť súboru a ich úsilie o uchopenie nadčasovej témy vyrastajúcej z literárne kvalitnej predlohy v tejto inscenácii je viac než evidentná...

*Vedrá kolínskej a vedrá vodky
pochodujú takto v zástupoch
a starý otec, od začiatku do trojbody,
tvári sa ostro, časom zas tupo...*

Jarko

POSTREHY Z HODNOTENIA DETSKÝCH RECITAČNÝCH KOLEKTÍVOV A DIVADIEL POÉZIE (DS ATĎ, DS BEBČINA)

Peter Luptovský: Nevie, či to nie je aj tím... mi tam totižto chýba jeden chalan. My sme to museli prerábať dva dni predtým, lebo má celoslovenskú Lego súťaž (smiech).

Porota vysvetľuje možný problém v inscenácii. Luptovský počúva a nevie, kam tím miera (aj ja počúvam s Luptovským a tiež neviem, kam tím porota mieri). Žena sediaci za Luptovským sa nakloní, položí ruku na rameno a hovorí: „Ja viem. Ja rozumiem. Ja ti potom poviem.“

Príhoda s kávou: Tajomníčka Ivete D. J priniesla kávu. Zhostí sa jej však Miron Pukan. Ospravedlní sa a objedná Ivete ďalšiu. Keď tajomníčka prinesie druhú kávu Miron ju chytí a podáva ju Ivete so slovami: „Ber si tú kávu, lebo ti ju vypijem!“

Text: Alfréd Tóth

EVA LUKA - PRVÉ STRETNUTIA S KVALITNOU LITERATÚROU PRE DETI BY SA MALI ODOHRÁVAŤ DOMA

Text: Jarko Broz

Foto: dirk.skiba fotografie

Vstúpila do literatúry zbierkou *Divosestra* v roku 1999 (publikovala ju ešte pod menom Eva Lukáčová), predtým však publikovala napríklad v časopisoch *Romboid*, *Slovenské pohľady*, *RAK*, *Literárny týždenník*, a tiež v antológii *Hlbokozelená žena* (1998) a v zborníkoch mladej slovenskej literatúry vydavateľstva *Smena* *Druhý dych* (1985) a *Kruh* (1987).

Už ako Eva Luka vydala ďalšie tri zbierky: *Diabloň* (2005), *Havranjel* (2011) a *Jazver* (2019) a tiež knihy pre deti a mládež: prvý diel prózy *Pani Kurčatová: Ten, kto sa narodí zle* (2018) a zbierku poézie *Jemňacinky/Brutálničky* (2021). Je zároveň japonologičkou, prekladateľkou z angličtiny a japončiny a ilustrátorkou niektorých svojich kníh. Získala viaceré literárne ocenenia (naposledy cenu za poéziu Zlatá vlna 2020). V roku 2023 jej vyšiel preklad japonského autora Takašiho Hiraideho *Mačací host*.

Na tohtoročnom HK sa s ňou môžete porozprávať na besede v rámci sprievodného programu v stredu o šiestej vo výstavnej miestnosti.

Vlani som si na HK kúpil vašu knihu *Jemňacinky/Brutálničky* a už v tomto roku si môžeme pozrieť na HK jej inscenovanú podobu od popradského súboru Trma-vrma. Prichádzate na Hviezdoslavov Kubín prvýkrát v takejto dvojrole?

Veľmi pekne ďakujem za zakúpenie *Jemňacinek/Brutálničiek* (aj za vydavateľstvo Modrý Peter) :-). To, že raz príde aj na ich inscenovanú podobu, sa mi ani nesnívalo. Ešte nikdy som na Hviezdoslavovom Kubíne nebola (v mladosti som bola hanblivá, tichá a veľmi slabá recitátorka, do súťaže sa dostali vždy tí lepší :-)), ale sledovala som ho z diaľky, sprostredkovane vnímala dôslednú prácu za ním a vedela si predstaviť, že usporiadať takúto súťaž a udržať jej meno a úroveň si vyžaduje veľa úsilia, či už od organizátorov, učiteľov, recitátorov, odborníkov na recitáciu a divadlo, a mnohých ostatných oddaných ľudí.

Hviezdoslavov Kubín sa dožíva sedemdesiatky, ale zdá sa, že to nie je žiaden dôchodca... Registrovali ste ho v minulosti, prípadne ste mali s touto súťažou aj nejakú osobnú skúsenosť?

Pochádzam z učiteľskej rodiny a moja mama milovala literatúru (hlavne poéziu). Samozrejme, poznali sme Hviezdoslavov Kubín, mama pripravovala recitátorov na túto súťaž spolu s kolegyňami. Takisto viedla divadelný krúžok a o divadlo sa zaujíma dodnes – napriek svojmu veku a handicapom pravidelne navštevuje divadelné predstavenia a v tomto vidím stále ten jej mladícky zápal, ktorý u nej poznám od môjho detstva, pre hovorené a najmä divadelné slovo. Ten zápal, ktorým ma dostala k literatúre, k jej čítaniu, písaniu a recitácii – musela som sa naučiť vystupovať pred ľuďmi pri čítaní vlastných básní. Na Hviezdoslavov Kubín som sa síce nikdy nedostala, ale svojim spolužiakom, ktorí tam vystupovali, som vždy držala palce.

Robil som na jar workshop pre učiteľov, ktorí pripravujú žiakov na umelecký prednes, a použil som aj váš text ako ukážku pre mňa hodnotnej detskej literatúry v kontraste s textom, o ktorom si takmer nič dobre nemyslím. Neprezradil som však svoje hodnotenie dopredu a dopadlo to tak pol na pol.

Čo môžeme urobiť, aby aspoň deti čítali dobré knihy, keď ich ani ich učitelia nevedia rozoznať?

Ďakujem veľmi pekne, vážim si to a veľa to pre mňa znamená. Toto je však ťažká otázka – lebo, ako hovoríte, predovšetkým učitelia (slovenčiny) by sa mali orientovať v tvorbe pre deti a mládež a usilovať sa aj o to, aby svojim žiakom sprístupnili okrem osvedčenej dobrej klasiky aj súčasné texty (to znamená, sledovať tvorbu vydavateľstiev, ktoré sa na literatúru pre deti zameriavajú a tiež recenzie na tieto texty. Máme dobrých odborníkov z radov literárnych vedcov a kritikov, ktorí pravidelne publikujú recenzie a články s týmito témami. Sledovať dobré literárne časopisy, ktoré tieto recenzie publikujú, atď...). Aj tak si ale súkromne myslím, že prvé stretnutia s kvalitnou literatúrou pre deti by sa mali odohrávať doma v podobe čítania rozprávok a detskej poézie rodičmi alebo starými rodičmi. Ja mám dvoch vnukov, ktorí sú od malička vedení ku kvalitným detským textom, pretože literárny vkus treba budovať ešte v predškolskom veku. Je to však otázka šťastia a možností – nie všetci rodičia si môžu dovoliť takéto literárne pátranie a hodnotenie jednotlivých kníh – a tam už začína práca učiteľov a recitátorských odborníkov. Tí sú doslova zodpovední za to, k akej literatúre sa mladí ľudia dostanú.

Predpokladám, že sa s vašimi textami aj naďalej budeme stretávať aj na HK. Aké dobré rady na ich interpretáciu by ste vedeli dať recitátorom a ich lektorom?

DENNÍK ANONYMNÉHO POZOROVATEĽA DEŇ 1.

Text: Anonymný pozorovateľ

Všetky udalosti, príbehy a osobnosti v tomto denníku sú pravdivé a necenzúrované. Ale k ochrane známych Kubínskych osôb pristupujeme v rámci nejakého GDPR...

Pár dní pred Dopočul som sa, že na otvárací ceremoniál má prísť ministerka kultúry. Pamätám si, keď na záverečné rauty chodil jeden europoslanec. K večeru bol vždy taký veselší a pozýval všetky dievčatá do Bruselu, že tam prídu Slovákom zarecitovať. Nikdy k týmto sľubom nedošlo. Ale zábava s ním bola. Uvažoval som, či niečo také zažijem aj v utorok... ale nič. Ministerka nedošla. Škoda.

11:00 Skončil sa úvodný ceremoniál. R. mi povedala, že bola z toho dosť vystresovaná. Stretli sme M., ktorá sa priznala, že pri sledovaní dokumentu mala slzy na krajíčku. Inak o tom dokumente – 5 tvárí prednesu som sa dozvedel, že finálny export spravili až včera. Ale inak to vypálilo celkom dobre. Aj ten otvárací ceremoniál, aj ten dokument. Ak ste ho nevideli, tak nepremeškajte možnosť, keď sa tu bude ešte raz vysielat'. Za mňa spokojnosť.

13:00 Máme tu iba prvý deň a hneď musia organizátori riešiť niekoľko problémov. Ochorela Veronika Dianišková, ktorá mala mať diskusiu. Náhradu za ňu našli. Ochorela Táňa, ktorá mala robiť tajomníčku porôt. Nejak to ošéfovali a našli za ňu náhradu.

Bola by som, samozrejme, rada, ak by to tak bolo. Avšak určite nie som v pozícii, aby som mohla v tejto oblasti dávať nejaké rady. O interpretácii by sme sa mohli rozprávať celé hodiny. Ja osobne poznám skvelú odborníčku na prednes a recitátorské umenie, pani Renatu Jurčovú, ktorá mi o Hviezdoslavovom Kubíne veľa rozprávala a dokonca sme strávili dosť času tým, že mi osobne recitovala rozličné básne a to v niekoľkých variáciách interpretácie. Veľmi sa teším, že sa s ňou tento rok na Hviezdoslavovom Kubíne stretnem. Takže rady by určite mali dávať hlavne odborníci a recitátorské talenty.

Čo zaujímavé zo sveta súčasnej slovenskej aj svetovej literatúry by ste poradili účastníkom HK?

Určite je z čoho vybrať. Zo svetovej literatúry milujem klasiku ako Pippi Dlhá Pančucha a iné knihy Astrid Lindgrenovej, Požičajvcov, ktorí najnovšie vyšli v novom preklade pod názvom Požičajkovia od Mary Nortonovej, z poézie Edwarda Goreyho, Tima Burtona a mnohých ďalších. Zo slovenských autorov mi prichádza na um samozrejme pán Daniel Hevier, Ľubomír Feldek, Ján Uličiansky, Peter Karpinský, Ján Milčák, Veronika Dianišková a iní. Naposledy ma potešilo vydanie krásnej knižky Zamatový králik od Margery Williamsovej v preklade Petra Milčáka. Nostalgický, dojímavý príbeh o podstate existencie citlivo podaný malým i väčším deťom.

Dnes ešte volala Mila Haugová, že kvôli úrazu nemôže prísť. No čo je veľa, to je moc. Za ňu sa už náhrada nenašla...

16:30 Sedím na divadle poézie. Za sebou počujem nejakú pani učiteľku: *Vypnite si mobilné telefóny. Jej zvereniec odpovedá: Áno, už, len sa dohrám...* Zlatá mládež.

17:30 J. mi vraví, že to už konečne vyzerá ako festival? Trochu nechápem, tak upresňuje: *Konečne dosť ľudí a festivalové tempíčko.* To už presne viem, čo znamená. Ona má ten celodenný stres rada.

20:30 Prišiel som sa pozrieť na večer improvizácií. Popravde, zo začiatku som bol trochu skeptický, že to bude viac trápenie ako radosť. Ale opak je pravdou. Všetci sa zabávajú, počuť smiech aj potlesk. Dokonca aj pani vedúca R. s improvizáčnym hudobníkom J. si zahrajú trochu improvizácie. Inak ten J. sa zaškoľuje a vraj do budúcnosti bude veľké zvieratko v organizácii HK. Tak to som zvedavý. Držím mu palce, vyzerá to tak, že ho to baví a to je super.

21:30 Posedkávam v reštike v MSKS a iba počujem: *Idem si tak autom, odbáčam v Žiline pri ratanovom nábytku a zrazu kukám, že mám nejaké prázdne auto. A ku...a, zabudol som krídla.* Zrazu sa začal zháňať kuriér a nejaké aspoň 2 metrové krídla po divadelných súboroch po Slovensku. Ani nechciete vedieť, ako to skončilo. To je už fakt bizár na dnešný deň. To som zvedavý, čo prinesie zajtrašok.

MILA HAUGOVÁ – NIKDY SOM NEBOLA V KUBÍNE

Text: Pavol Náther
Foto: litcentrum.sk

Milu Haugovú snád' nemusíme ani predstavovať. Ide o jednu z popredných slovenských poetiek a ak ste už boli aspoň párkrát na nejakej recitačnej súťaži, tak ste sa určite stretli s interpretáciami jej básní. A teraz ju budete môcť stretnúť aj naživo. Príde medzi nás, do Kubína, už zajtra. Ona sa na vás teší. Verím, že aj vy na ňu.

Viete o tom, že sa vaše texty pravidelne recitujú na recitačných súťažiach?

Áno. Na Hviezdoslavov Kubín ma pozvala pani Renata Jurčová, ktorá voľakedy v Leviciach robila so svojím divadelným krúžkom pásmo z mojich básni, veľmi krásne. Myslím, že aj niečo vyhrali (*hlavnú cenu HK v roku 2013, pozn. red.*). A občas mi niekto povie, že vieš, čo, recitovali tvoju báseň, ale nikdy neviem, ktorú. Akonáhle kniha vyjde, už nie je vaša, jednoducho hocikto ju má k dispozícii a môže si z nej vybrať.

Čiže, keď interpret zoberie nejakú báseň a ide ju recitovať, môže do nej vkladať vlastné významy? Vy ako autor s tým nemáte problém?

Každý, kto sa dotkne textu, ktorý nie je jeho, by mal mať k nemu trochu úctu. Ale zároveň to, čo kniha nemá, je hlas. A ten hlas recitátora, recitátorky vie dodať skutočne tú najkrajšiu hlbokú dimenziu. Hlas je starší ako písanie. Ja si pamätám, že pred 90. rokom sme si básnici veľmi zriedka sami recitovali svoje básne. A teraz vás pozvú a čítate si vlastné básne. Kedysi to robili herečky s nádhernými hlasmi. Mne recitovala Božidara Turzonovová, Milka Vašáryová, Dagmar Bajnoková, Lucia Vráblicová. Takže ja som sa vždy veľmi tešila, že ich nádherné hlasy dodajú tomu môjmu textu taký stupeň melodickosti a hudobnosti.

Keď píšete básne, tak niekedy nad tým uvažujete tak, že toto by mohlo byť dobré na recitovanie?

Nad týmto vôbec neuvažujem. Sú kolegovia, ktorí chodia po miestnosti a recitujú si nahlas to, čo napísali. Ja si to len v hlave preopakujem po napísaní, či to dobre znie tomu vnútornému uchu. Ale som veľmi rada, ak to niekto vyberie. Je to pre mňa naozaj veľká radosť, že tá báseň sa dostáva aj d'alej.

Recitátori sa často musia popasovať so škrtaním textu. Alebo naopak, so spájaním básní do rôznych koláží. Ako sa na to pozeráte ako autorka?

Ako som už spomínala, pred pár rokmi spravila pani Jurčová takúto koláž v divadle. Vybrala krátke úryvky z jednotlivých básní, ktoré vždy recitovala iná recitátorka. Bolo to veľmi krásne urobené a pospájané. Ja by som len vyžadovala, aby sa potom vždy napísalo, že ide o úryvok z básne, alebo o koláž básní. Aby sa vedelo, že toto nie

je jedna kompletná báseň. Keď uverejním báseň, tak už nie je moja, ale je všetkých. Len by som nebola rada, keby sa interpretoval v nejakých nepeknych súvislostiach. Naposledy si požičal moju báseň jeden raper, ktorý ju veľmi krásne vložil medzi svoje texty. Moja jediná výhrada bola, aby tam v jeho texte nebolo vulgárne slovo. Splnil to a malo to celkom dobrý úspech. Videla som, že je to aj počúvané. Čiže nebránim sa rôznemu použitiu mojich básní.

Prídete na Hviezdoslavov Kubín do Dolného Kubína. Aké sú vaše očakávania?

Bola som už všelike na Slovensku. Videla som mnoho krásnych miest, pohorí, riek. A predstavte si, že za celý svoj dlhý život, som ešte nebola na Orave a ani v Dolnom Kubíne. Ani teda na Hviezdoslavovom Kubíne, kde ma teraz prvýkrát pozvali a ja som sa tomu pozvaniu potešila. Beriem so sebou aj vnučku, ktorá krásne recituje. Budem tam mať komentované čítanie. To znamená, že budem komentovať takým jemným spôsobom, ako píšem a pristupujem k básniam. Prečítam ešte nepublikované básne zo zbierky Rárum priesvистnosť, ktorú tento rok práve podporilo FPU.

Písanie je veľmi osamelá činnosť. Keď píšem, musím byť sama, musím mať ticho, prípadne background dobrej klasickej hudby. Ale potom, keď už je tá báseň hotová, tak čítať ju pred publikom je jeden z mála spôsobov, ako dosiahnuť takú priamu odozvu. Väčšinou na moje čítanie chodia moji známi a priatelia. Ale teraz sa tu stretnem s cudzími ľuďmi, ktorých nepoznám, ale viem, že majú radi poéziu, keďže sú na recitačnej súťaži. A preto to môže byť veľmi obohacujúce.

Pani Mila Haugová sa žiaľ opäť nepríde pozrieť do Kubína. Ospravedlnila sa kvôli úrazu, ktorý včera utrpela. Želáme jej rýchle uzdravenie a možno o rok...

70 výROKOV – DEŇ PRVÝ: O VÔNI

Na tomto jubilejnom ročníku Hviezdoslavovho Kubína sme sa rozhodli každý deň osloviť účastníkov s jednou otázkou, na ktorú nám mali jednu vetu, čo najvýstižnejšie, najvtipnejšie, ale najmä najúprimnejšie odpovedať. V prvý deň sme sa inšpirovali krásnym takmer letným dňom a jeho vôňami a opýtali sme sa, čím našim respondentom vonia Hviezdoslavov Kubín?

Všeličím. Je to ťažké niečo vybrať, neviem to ani vysloviť.
(Sebastián, 9 rokov)

Hlavne slovom, detskou bezprostrednosťou a fialkami, pretože jeden text, ktorý som teraz počula hovoril o fialkách.
(Lucia, 44 rokov)

Som tu už po niekoľkokrát, preto sa to snažím tak súhrnne zadefinovať a vychádza mi z toho, že je to taká istota, pevný koreň v mojom živote. (Natália, 51 rokov)

Mne, ako alergikovi, vonia veľmi intenzívne... životom
(Erik,...)

Básnickými obrazmi, knihami, človečinou a talentom.
(Marcel, 38 rokov)

Mne dnes Kubín vonia predovšetkým priateľstvami a krásnou oravskou prírodou. (Eva, 70 rokov)

Vonia mi hlavne priateľstvom a dobrými zážitkami.
(Šimon, 16 rokov)

Veľmi mi vonia kvalitnými divadlami a slovenskou literatúrou.
(Viktor, 16 rokov)

Letom, pretože to už je posledná súťaž a potom už konečne príde leto. (Dorotka, 10 rokov)

Nuž neviem, vonia mi takou umeleckou vôňou a trochu aj zábavou. (Michal, 10 rokov)

Hviezdoslavov Kubín mi vonia niečím takým starým, ale hlavne umeleckým a pekným. (Katka, 10 rokov)

Mne Hviezdoslavov Kubín vonia asi divadlom, umeleckou tvorbou a hocičím takým. (Ema, 10 rokov)

Priateľstvom, pretože chodím na Kubín od malička, najskôr ako recitátorka, neskôr ako pedagóg a vždy som tu stretla veľmi veľa skvelých ľudí, takže za mňa určite najviac priateľstvom.
(Anna, ...)

Vzájomnou podporou medzi súťažiacimi, ktorú tu stále cítim.
(Hana, 13 rokov)

Text: Dušan Jablonský

MYŠKA AKO PAPIEROVÁ

HVIEZDOSLAVOVE MÓDNE OKIENKO

Text: Julka Oreská
Foto: Michal Lašut

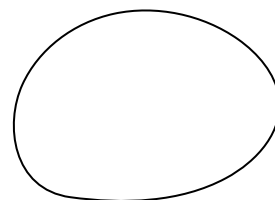
Túto rubriku som si vydupkala a s radosťou vám predstavujem prvý kostým, ktorý ma pri mladých recitátoroch a recitátorkách zaujal. Verím, že sa mi podarí v nej pokračovať a objavíme na tohtoročnom HK viacero zaujímavých outfitových výberov!

Alžbetka Tokošová zo Senice prednášala rozprávku o nakreslenej myške, ktorá sa dostala do skutočného sveta a našla si toho najnepravdepodobnejšieho kamaráta – nakresleného kocúra. Spoločne s pani učiteľkou, Janou Báňayovou, zvolili veľmi minimalistický kostým v čiernej farbe, no zaujali ma na ňom práve vtipné a premyslené detaily. Ako opasok používa mladá recitátorka počítačový kábel, ktorý je odkazom na myšky počítačové a zvolila rozkošný účes pripomínajúci myšacie uši. Hneď na prvý pohľad preto pripomínala tohto drobného hlodavca a veľmi sa teším, že spoločne so svojou pedagogičkou vymysleli takýto nie úplne tradičný kostým, ktorý dokázal zaujať detailom.

KNIŽNÝ KÚTIK

Text: Alfréd Tóth

Ivana Komanická (*poetka a vydavateľka*)

Jon Fosse – Kant (*Modrý Peter, 2015*)

Písanie Jona Fosseho je plné emócií, často sa pri ňom rozplačem. Detská kniha o strachu, ktorý si vytvára naša hlava z nepredstaviteľne vzdialeného sveta. Jednoduchý príbeh malého chlapca, jeho ocka a filozofa Kanta oslavuje silu hlbokého ľudského rozhovoru. Tento rok si pripomíname tristo rokov od narodenia Kanta, v tejto knižke sa filozofuje len trocha, tak ako v každom dobrom príbehu.

Anne Carson – Krátke rozhovory (*Vlna, 2018*)

Najprv som poéziu prednášala, až potom som ju písala. Môj prvý zaznamenaný prednes je zo škôlky pre **Mašu Haľamovú**, predniesla som jej jej Snežienky, posledný je z roku 1991 na krajskom kole Hviezdoslavovho Kubína, prednášala som výber, ktorý som si sama pripravila z čerstvo vydaných kníh **Mily Haugovej – Čisté dni a Praláska**. Ak by som ešte dnes mala prednášať slová inej autorky, vybrala by som si Anne Carson, možno by som vyskladala text z jej Krátkych rozhovorov, predstáv a obrazov, toho, aké by to bolo, ak by neboli slová.

Peter Handke – Veľký pád (*Rubato, 2013*)

Peter Handke ma zasiahol svojim odstupom a schopnosťou vylíčiť celospoločenskú náladu u jednotlivca.. Kniha Veľký pád je o tom, čo sa odohráva v hlave jedného herca počas jedného dňa, ale nie pri práci, ale vtedy, keď má herec voľno. Možno text pre monodrámu, divadlo jedného herca, divadlo o hercovi, aký je, ak práve nehrá. A aká je s ním naša spoločnosť.

Erik J. Groch (*básnik, autor kníh pre deti*)

David Almond – Skellig (*Slovart, 2009*)

Načo majú ľudia na chrbte lopatky, premýšľa hrdina príbehu – dvanásťročný Michael. Sú to pozostatky krídel z dávnych čias, keď sme ešte boli vtákmi? Alebo sme boli anjeli? A čo keď anjeli žijú medzi nami? Tieto otázky Michaelovi napadajú, keď v polorozpadnutej garáži pri dome objaví tajomné stvorenie – niečo medzi človekom, vtákom a... anjelom. Jediná osoba, ktorej sa s týmto tajomstvom Michael môže zdôveriť, je Mína. Spolu sa o Skelliga starajú a Michaelov život sa začína meniť (Text Martinus).

Alfréd Tóth

Anna Ondrejková – Plánka (*Slovenský spisovateľ, 1984*)

V poradí tretia básnická zbierka, ktorá znamenala zlom v Ondrejkovej písaní. Básne plné krehkosti, ale aj temnoty a bolesti. Veci, o ktorých sa dnes hovorí, podľa môjho názoru, málo. V knihe nie je žiaden ucelený text. Ak budúceho recitátora kniha na určitom mieste rozplače, znamená to, že táto báseň je odrazovým mostíkom pri tvorbe montáže.

Raine Maria Rilke – Zápisky Malteho Lauridsa Briggeho (*Petit Press, 2005*)

Ak som pri Anne Ondrejkovej hovoril, že plač pri čítaní, môže slúžiť pri výbere textu, tak pri jedinom Rilkeho románe som plakal nespočetné ráz na nespočetných miestach. Jazyk v zápiskoch sa približuje k pominutelným veciam a jemnostiam, ktoré sa málokomu podarí pretaviť do textu. Uvedomujem si, že nejde o zbierku poviedok a tým pádom je ťažké vystavať dejový oblúk. Hľadáme len ucelenú scénu alebo myšlienku, ktorá sa rozvíja na pozadí scény. Ak si recitátor vyberie časť z tohto diela, musí si uvedomiť, že je len nástrojom alebo až akýmsi vierozvestcom jemnosti.

Hviezdoslov

Mal som v pláne písať špecifický doslov, ale včera ma čiastočne zranila voľajáká viróza. Predpokladám, že na mňa útočila už pri korektúrach, lebo inak si neviem vysvetliť, prečo sme dva Dušanove texty podpísali Alfrédom (rozhovory s Maricou a Ivetou). Dušanovi sa hlboko ospravedlňujem a sľubujem, že ho pozvem na niečo, čo mi odchádzajúca viróza dovolí.

Jarko Broz

70. HVIEZDOSLAVOV KUBÍN

Info #2

ŠÉFREDAKTOR:

Jarko Broz

REDAKTORI:

Alfréd Tóth, Pavol Náther, Dušan Jablonský, Júlia Oreská

GRAFICKÁ ÚPRAVA:

Viktória Bitterová

VIZUÁLNA IDENTITA:

Jaroslav Dvorský

VYDÁVA:

Národné osvetové centrum,
Bratislava & Mestské Kultúrne Stredisko, Dolný Kubín
www.nocka.sk | www.msksdk.sk | fb/hviezdoslavov-kubin
© 2024

HLAVNÝ ORGANIZÁTOR

HLAVNÝ ORGANIZÁTOR,
FINANČNÝ A ODBORNÝ GARANT

FINANČNÍ GARANTI

MEDIÁLNI PARTNERI

javisko.sk

SPOLUORGANIZÁTORI

Obec
Vyšný Kubín

SPONZORI

SLNIEČKO

Artforum

MONOKEL

BRAK

absynt

Slovenské
literárne
centrum

k
literarnyklub.sk